■ روزنامه فرهنگی، اجتماعی صبح ایران ■ صاحب‌امتیاز: سازمان صداوسیمای جمهوری اسلامی‌ایران ■ مدیر مسؤول: مهدی عرفاتی

جام جم

■ شاپا: ISSN۱۷۳۵-۳۶۳۷
■ پایگاه اطلاع‌رسانی: www.jamejamdaily.ir
■ پست الکترونیکی: info@jamejamdaily.ir

■ تهران، بلوار میرداماد، جنب مسجد الغدیر، شماره ۱۲۹
■ تلفن: ۲۳۰۰۴۰۰۰-۰۲۱ ■ دورنگار تحریریه: ۲۲۲۲۶۲۵۲
■ سازمان شهرستان‌ها: ۴۵۸۹۷ ■ کدپستی: ۱۹۱۱۶۱۸۴۱۳
■ امور مشترکین: ۴۴۲۰۲۹۳۰ ■ سازمان آگهی‌ها: ۴۹۱۰۵۰۰۰
■ شماره پیامک: ۳۰۰۰۱۱۲۴۰ ■ روابط عمومی: ۲۲۲۶۲۱۴۲
■ چاپ: چاپخانه روزنامه جام‌جم

شنبه ۲ اسفند ۱۳۹۹ | ۸ رجب ۱۴۴۲ | ۲۰ صفحه | سال بیست و یکم - شماره ۵۸۸۲ | استان تهران و البرز ۲۵۰۰ تومان - دیگر استان‌ها ۱۵۰۰ تومان | Saturday - Februry 20, 2021

حدیث روز: تحف‌العقول

پیامبر اسلام(ص): مردم در خوابند و وقتی بمیرند، بیدار می‌شوند.

واحه: حافظ

غمناک نباید بود از طعن حسودای دل
شاید که چو وابینی خیر تو در این باشد

امروز در تاریخ:

- روز جهانی زبان مادری
- با تنظیم تاریخ رسمی کشور بر اساس گاه‌شماری هجری شمسی، استفاده از تقویم هجری قمری ممنوع شد.(۱۲۸۹ش)
- درگذشت آیت‌ا... خوشوقت از علمای برجسته ایران(۱۳۹۱ش)
- درگذشت سیدصادق طباطبایی(۱۳۹۳ش)
- درگذشت شیخ احمد عامر، قاری برجسته و سرشناس مصری(۲۰۱۶م)

اوقات شرعی:

اذان ظهر: ۱۲/۱۸ — غروب آفتاب: ۱۷/۵۱
اذان مغرب: ۱۸/۰۹ — نیمه‌شب شرعی: ۲۳/۳۶
اذان صبح (فردا): ۵/۲۱ — طلوع خورشید(فردا): ۶/۴۴

وضعیت آب و هوای امروز

تهران	اصفهان	ایلام	بوشهر	رشت	زاهدان	مشهد	یزد
۱۳ / ۶	۱۶ / ۴-	۷ / ۰	۲۰ / ۱۴	۹ / ۶	۲۴ / ۱۳	۱۳ / ۳	۱۸ / ۳

حکمت ۹۱: نهج‌البلاغه

این دلها هم ملول می‌شوند، آنسان که تن‌ها ملول می‌شوند. پس برای شادمان ساختن‌شان سخنان نغز و حکمت‌آمیز بجویید.

تلنگر

سهمیه ویژه سلبریتی‌ها

علیرضا رأفتی
روزنامه‌نگار

نمودارها همیشه بهتر از هر چیز دیگری می‌توانند حرف بزنند و اصل هر ماجرایی را برای‌مان روشن کنند. یکی از آن دسته نمودارهایی که همیشه به کمک پژوهش‌های جامعه‌شناسی و روان‌شناسی می‌آیند، نمودارهایی هستند که موتورهای جست‌وجوی اینترنتی از عملکرد کاربران‌شان در اختیار قرار می‌دهند که یکی از قابل استنادترین آنان (به دلیل جامعه آماری بسیار گسترده) نمودارهای جست‌وجو در گوگل است. امروزه پژوهشگران می‌توانند آمار هر چه را که از مردم جامعه آماری‌شان می‌خواهند از گوگل بگیرند.

حالا در یک تحقیق ساده می‌توانید از گوگل بخواهید که نمودار جست‌وجوی کلمه «celebrity» به معنای «چهره‌مشهور» را در اختیارتان قرار دهد. در یک مشاهده ساده از نمودار خواهید دید که نمودار جست‌وجوی این کلمه ناگهان بعد از سال ۲۰۰۹ و ۲۰۱۰ رشد کرده و تا پیش از این تاریخ در مقایسه با بعد از آن تقریبا به صفر میل می‌کند. آیا این به آن معنی است که تا پیش از سال ۲۰۱۰ ما در دنیا چهره مشهور نداشته‌ایم؟

نکته جالب ماجرا این است که سال ۲۰۰۹ و ۲۰۱۰ تقریبا همان سال‌هایی هستند که کم‌کم شبکه‌های اجتماعی رشد کرده و به زندگی عوام مردم وارد شدند. پس از آن بود که همه تعاریف و تعابیر در زندگی انسان‌ها عوض شد و برای مثال کلمه چهره‌مشهور که تا پیش از آن هم وجود داشت و از سیاستمداران تا بازیگران و نویسندگان را شامل می‌شد دیگر جایش را به «سلبریتی» داد که با وجود معنای لغوی یکسان تفاوتی از زمین تا آسمان با معنای قبلی دارد.

همه این‌ها را گفتم که بگویم ممکن است بعضی کلمات در فرهنگ‌نامه یک معنی داشته باشند و در کلام ما به دلیل استفاده‌شدن در فضای مجازی معنایی دیگر. مثلا روابط‌عمومی سازمان نظام‌پزشکی اخیرا از وزارت بهداشت خواسته برای «هنرمندان» سهمیه ویژه‌ای از واکسن کرونا در نظر بگیرند اما حالا نمی‌دانیم هنرمند به معنای پیش از فضای مجازی و کسی است که «هنر»ی دارد یا به معنای بعد از فضای مجازی و کسی است که بلد است «دادوبی‌داد» مجازی بکند!

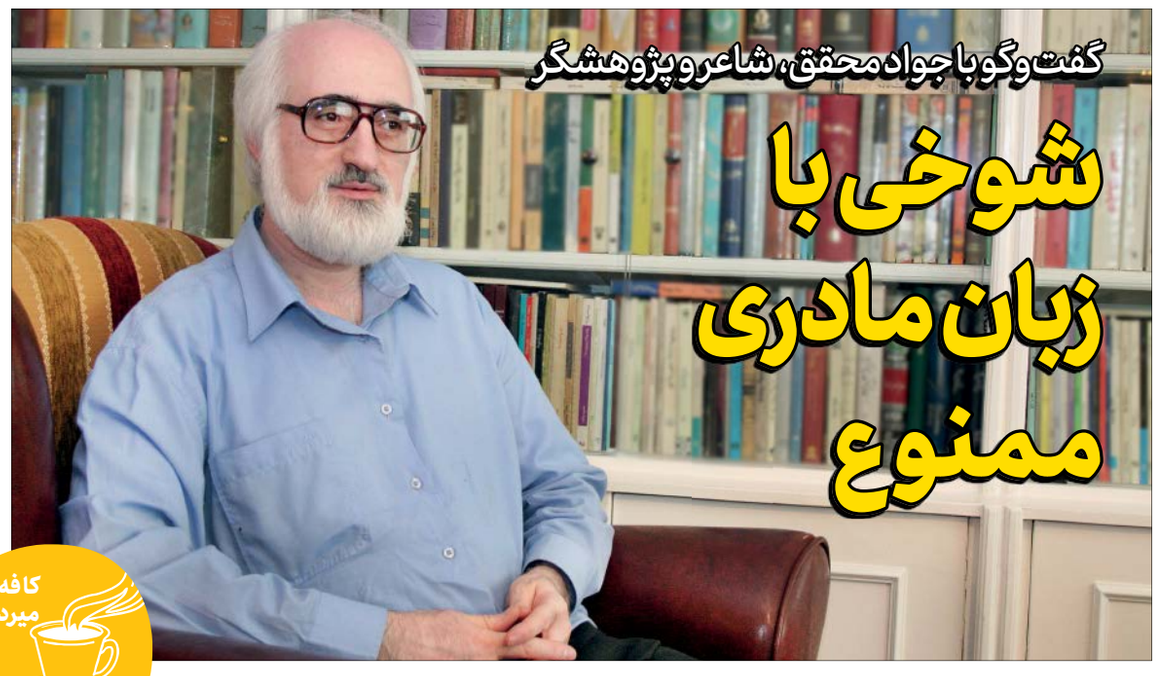

عکس: جام جم

گفت‌وگو با جواد محقق، شاعر و پژوهشگر

شوخی با زبان مادری ممنوع

طاهره آشیانی
روزنامه‌نگار

بچه‌ها اولین کلمات را از مادر می‌آموزند. مادر با هر آوا و لحنی کلمه را بر زبان بیاورد نوزادش می‌شنود و در حافظه نگه می‌دارد و بعدها خودش کلمات را با «زبان مادری» تکرار می‌کند. برای همین است که زبان مادری اهمیت دارد و برای همین است که یونسکو امروز (۲۰ فوریه) را به‌نام روز زبان مادری نام‌گذاری کرده‌است تا به این وسیله به ترویج و تنوع زبان مادری کمک کند و به مردم جهان بیاموزد که هر کودکی می‌تواند با زبانی که از مادر خود آموخته و نشانه قومیت اوست صحبت کند و باید به این زبان احترام گذاشت. تنوع زبان مادری نشانه تنوع قومیت‌های هر کشوری است. یک سرزمین با مرزهای مشخص می‌تواند ده‌ها قوم داشته باشد که هر کدام زبان خاص خود را دارند، فرهنگ زیستی متفاوت با دیگران را دارند و همه اینها اصالت و کهن بودن یک ملت را نشان می‌دهد. یک ملت می‌تواند اقوام مختلف را شامل شود و هر چه این اقوام بیشتر باشند، وسیع بودن آن کشور و ملت را نشان می‌دهد.

تفاوت زبان ملی با زبان مادری

جواد محقق، شاعر و پژوهشگر می‌گوید: زبان مادری در سراسر دنیا قابل احترام است، چون اولین زبانی است که بچه از مادر و احیانا از پدرش یاد می‌گیرد و به نوعی نشان دهنده اصالت و تاریخ سرزمینی است که کودک در آن متولد شده. زبان مادری اما نشانه استقلال یک سرزمین یا اقلیم نیست. آنچه نشان دهنده استقلال یک سرزمین یا کشور و ایجاد وحدت بین مردمان آنجا می‌شود، زبان ملی است. در ایران ده‌ها زبان مادری داریم که از فارسی و بلوچی و عربی تا لری و بقیه را شامل می‌شود . این زبان‌ها در طول دوره‌های مختلف به حیات خود ادامه داده‌اند و اتفاق یا رخدادهای اجتماعی و سیاسی نتوانسته آنها را ضعیف کند. آنچه باعث بقای این زبان‌ها شده، فهم مردم این اقوام از زبان است. آنها می‌دانند باید زبان مادری را حفظ کرده و با آن سخن بگویند اما زبان رسمی و ملی را نیز به عنوان زبان ربط بپذیرند تا بتوانند به وسیله این زبان ارتباطات بین قومی را سامان بدهند. به وجود آمدن زبان بین‌المللی هم برای سامان دادن بین کشورهای مختلف است. قبلا این زبان فرانسه بود و چند سال است زبان انگلیسی به عنوان زبان بین‌المللی رایج شده‌است. حتی زبان اردو هم یکی از همین زبان‌های رابط و رسمی بود. سربازانی که از هند، پاکستان، بنگلادش و ایران به اردوهای سربازی می‌رفتند چون با زبان‌های مختلف صحبت می‌کردند برای ایجاد ارتباط بین آنها زبان اردو در نظر گرفته شد تا در اردوگاه‌ها همه با این زبان صحبت کنند.

هیچ زبان بدی در دنیا وجود ندارد

به محقق می‌گویم گاهی دیده می‌شود که با زبان‌های مادری و زبان اقوام، جوک‌هایی ساخته می‌شود یا آنها مورد تمسخر و خنده قرار می‌گیرند، این کارها چگونه می‌تواند زبان را تخریب کند؟

می‌گوید: این رفتار ریشه در نداشتن تربیت درست و ناآگاهی دارد. این تخریب‌ها از طرف دشمنان هر ملتی برای ایجاد اختلاف بین مردم یک کشور شکل می‌گیرد و در ناآگاهی رشد کرده و توسعه پیدا می‌کند. این رفتار زشت نباید شایع شود و هر فردی که مصالح ملی برایش مهم است و به اقوام مختلف احترام می‌گذارد وارد این جریان نمی‌شود. هیچ زبان بدی در دنیا وجود ندارد همانگونه که هیچ زبانی بر زبان دیگر برتری ندارد. برای هر قوم زبان مادری زبان زیبا و شایسته‌ای است که باید هم بتواند با آن حرف بزند و هم آن را بنویسد اما در حدی که موجب از بین رفتن زبان ملی نشود چون تضعیف زبان ملی به مرور زبان‌های مادری و زبان اقوام را نیز از بین می‌برد. چون وقتی زبان مشترکی نباشد که باعث ارتباط آنها با دیگر اقوام شود به مرور آنها منزوی شده و ارتباط‌شان را با دیگر اقوام یک کشور از دست می‌دهند. در مورد زبان مادری و اهمیت آن نباید دچار افراط و تفریط شد. چسبیدن به زبان مادری و نادیده‌گرفتن زبان رسمی حسن نیست همان‌گونه که فقط زبان رسمی را به رسمیت شناختن و نابودی زبان‌های محلی و اقوام را خواهان بودن، مخرب است. باید در این زمینه تعادل برقرار شود. مردمی که در تمدن‌های بزرگ زندگی می‌کنند، تنوع زبان‌های مادری در آنها زیاد است و باعث فخر و مباهات اما برای این که اقوام مختلف بتوانند با هم ارتباط برقرار کنند یک زبان عمومی‌تر و رسمی درنظر گرفته می‌شود که همان زبان ملی است.

غلط‌نویسی و غلط‌گویی

از محقق درباره زبان معیار می‌پرسم و این‌که برخی از کارشناسان زبان فارسی بر این باورند که زبان محاوره و کوچه و بازار نباید وارد زبان فارسی و زبان رسمی شود. با توسعه شبکه‌های اجتماعی برخی نگرانند که این زبان عادی به زبان فارسی لطمه وارد کند.

وی می‌گوید: زبان محاوره همان‌گونه که از اسمش مشخص است برای صحبت کردن است. مردم برای آسانی در مراودات و گفت‌وگوهای روزانه از کلماتی استفاده می‌کنند که ساده‌تر یا حتی شکسته است. این نوع زبان کاملا با زبان رسمی و ملی تفاوت دارد و برای نوشتن و مکاتبات نیست. زبان کوچه و بازار زبان عموم مردم است و نمی‌توان جلوی آن را گرفت، نه‌تنها در ایران که در کل دنیا. آن چیزی که زبان ملی را به خطر می‌اندازد زبان محاوره نیست بلکه غلط‌گویی و غلط‌نویسی است. آنچه در شبکه‌های اجتماعی و بین جوانان باب می‌شود همین غلط‌هاست. جوانان بیشتر به‌وسیله پیام با هم در ارتباط هستند و برای خلاصه‌نویسی و تندنویسی گاهی از زبان غلط استفاده می‌کنند که مسؤولان زبان هر کشوری باید مراقب باشند که این غلط‌نویسی‌ها و غلط‌گویی‌ها وارد زبان رسمی نشود. به نظرم در هر دوره‌ای کلماتی محاوره حتی به شکل غلط وارد زبان گفت‌وگو یا محاوره می‌شود اما اینها مقطعی و گذراست و در عین مراقبت از زبان رسمی و ملی نباید زیاد نگران آنها باشیم. مردم به‌خصوص جوان‌ها تحت‌تاثیر برنامه‌های تلویزیونی و فیلم‌های سینمایی و رسانه‌های دیگر گاهی کلمات و واژه‌هایی را وارد زبان محاوره یا ارتباطی خود می‌کنند که مانند موجی می‌گذرد. مثلا در دهه ۶۰ یا ۷۰ این واژه‌ها زیاد وارد زبان‌ها شده و به تکیه‌کلام تبدیل می‌شد اما تجربه نشان داده که آنها ماندگار نیستند و بعد از گذشت مدتی به فراموشی سپرده می‌شوند. مهم این است که به هسته زبان صدمه وارد نشود. این واژه‌سازی‌ها پوسته‌های زبان هستند که هر زمانی تغییر کرده و جای خود را به پوسته دیگر می‌دهند.

کافه میرداماد

فارسی را پاس بداریم

محقق می‌گوید: روزگاری جغرافیایی که مردمانش با زبان فارسی صحبت کرده و با حروف فارسی می‌نوشتند بسیار گسترده بود. اما الان به‌جز ایران کشورهای افغانستان و تاجیکستان با زبان فارسی صحبت می‌کنند. مردم تاجیکستان به زبان فارسی اما نمی‌نویسند و از زمان رواج کمونیسم آنها با خطی که شبیه خط روسی است کلمات فارسی را می‌نویسند. برای همین در شهر دوشنبه می‌توانی با مردم فارسی صحبت کنی و مثلا آدرسی را از آنها بپرسی اما اگر نوشته‌ای فارسی به آنها نشان دهی، نمی‌توانند آن را بخوانند که این به زبان فارسی و ارتباط بین فارسی‌زبانان لطمه وارد کرده‌است. در افغانستان مردم هم به زبان فارسی صحبت می‌کنند و هم می‌نویسند اما جنگ‌های طولانی‌مدت در این کشور، بسیاری از مردم را بی‌سواد کرده و آنها نمی‌توانند بخوانند و بنویسند و زبان فارسی در این کشور هم ضعیف شده‌است. در ایران که زبان فارسی، زبان ملی ماست و هم با آن می‌نویسیم و هم می‌خوانیم برای پاسداشتش و حفظ و تقویت آن باید ادبیات گذشته خود را پاس بداریم و آن را بخوانیم و به نسل‌های امروز هم یاد بدهیم و آنها را تشویق کنیم که ادبیات کهن ایران از جمله گلستان و بوستان سعدی، اشعار حافظ و مولوی و فردوسی و بقیه را درست بخوانند و آنها را به‌خاطر بسپارند تا زمانی که می‌خواهند متنی را بنویسند یا صحبت کنند دایره واژگان فارسی غنی و خوبی داشته باشند. حفظ زبان فارسی در گرو حفظ ادبیات کهن و غنی ایران است.

مقطع حساس کنونی

عقب‌عقب و پیک‌موتوری

امید مهدی‌نژاد
طنزنویس

در یکی از شهرهای هند، تاجری پس از آن‌که به منزل مراجعت کرد فهمید کیسه پولش که در آن هزار سکه طلا وجود داشت گم شده‌است. سراسیمه بیرون رفت و مسیر را مورد بررسی قرار داد اما خبری از کیسه پولش نبود. پس کاغذ و قلم تهیه کرد و چند آگهی با این مضمون که یک کیسه حاوی پول گم شده و به یابنده ۳۰۰ سکه طلا مژدگانی داده می‌شود نوشت و به مغازه‌داران مسیر سپرد تا در معرض دید عموم نصب کنند. فردای آن‌روز یکی از مغازه‌داران تاجر را خبر کرد و تاجر با عجله خود را به مغازه وی رساند و مردی را دید که مدعی بود کیسه را پیدا کرده است. تاجر مشخصات کیسه را به مرد یابنده گفت. مرد یابنده تایید کرد و رفت تا کیسه را بیاورد. در این لحظه تاجر با خود اندیشید این‌که این‌قدر گاگول است که کیسه پیداشده را تحویل می‌دهد، می‌توانم کاری سر او دربیاورم که از پرداخت مژدگانی نیز معاف شوم. وقتی مرد یابنده با کیسه به مغازه بازگشت، مرد تاجر گفت: راستی در این کیسه یک قطعه یاقوت نیز وجود داشت. مرد یابنده گفت: من ندیده‌ام. مرد تاجر گفت: نکند آن را برداشته‌ای؟ مرد یابنده گفت: اگر می‌خواستم بردارم کلش را برمی‌داشتم. مشاجره مرد تاجر و مرد یابنده بالا گرفت و همسایگان حکیمی را که در آن نزدیکی زندگی می‌کرد و مورد وثوق همگان بود خبر کردند. حکیم پس از شنیدن ماجرا فهمید که مرد تاجر شخصی ناتووکلک است و قصد پیچاندن مژدگانی را دارد، پس گفت: شما مدعی هستید در این کیسه یک یاقوت بوده‌است؟ مرد تاجر گفت: بلی. حکیم گفت: پس این کیسه شما نیست. وی سپس کیسه را از مرد یابنده گرفت و گفت: این کیسه نزد من می‌ماند تا صاحبش پیدا شود و اگر ظرف یک‌ماه پیدا نشد مال شخص یابنده است. وی سپس در گوش مرد تاجر گفت: داداش من از تو گرگ‌ترم. مرد تاجر که ضایع شده بود به حقیقت اعتراف کرد و برای جبران به‌جای ۳۰۰ سکه ۴۰۰ سکه به مرد یابنده مژدگانی داد و کیسه‌اش را گرفت و عقب‌عقب خارج شد. مرد یابنده نیز با ۴۰۰ سکه یک موتور خرید و به کار پیک‌موتوری اشتغال پیدا کرد.

مرور و عبور

جام جم ۲۰۰ سال قبل

سفره ایرانی آماده می‌شود

فیلم سفره ایرانی ساخته کیانوش عیاری که در آخرین روزهای جشنواره فیلم فجر به دلیل آماده نشدن از بخش مسابقه خارج شد آخرین مراحل فنی و آماده سازی را طی می‌کند.

این فیلم از تولیدات سال جاری شرکت ورا هنر است که امسال پنج فیلم تولید کرد اما فقط فیلم هفت پرده ساخته فرزاد موتمن در جشنواره حضور داشت و ماهایا پطروسیان بازیگر آن موفق به کسب سیمرغ بهترین بازیگر نقش دوم زن شد.

تک درخت‌ها ساخته سعید ابراهیمی‌فر دیگر ساخته وراهنر هم به جشنواره نرسید و در مرحله مونتاژ است. مربای شیرین ساخته مرضیه برومند و سمفونی تاریک به کارگردانی محمد عرب را نیز ورا هنر بعد از جشنواره آماده نمایش کرد. (صفحه ۳)

طلاق اوج گرفت

طی ۱۰ ماه گذشته تعداد ۴۹۹ هزار و ۹۹۰ مورد ازدواج در کشور به ثبت رسیده که نسبت به ۱۰ ماه سال گذشته ۳ درصد رشد داشته است . به گزارش روابط عمومی سازمان ثبت اسناد و املاک کشور در ۱۰ ماه سال جاری تعداد ۴۱۳ مورد ازدواج موقت در دفاتر ازدواج به ثبت رسیده که نشانگر ۲۹ درصد افزایش است. همچنین طی این مدت تعداد ۴۱ هزار و ۶۷۱ مورد طلاق در دفاتر طلاق سراسر کشور به ثبت رسیده که نشان دهنده ۱۴/۷ درصد رشد است.آمار نشان می‌دهد به ازای هر ۱۴ ازدواج در سال قبل یک طلاق ثبت شده است. (صفحات یک و ۱۳)

هشدار وزارت بهداشت در مورد مصرف شیرخشک

معاونت غذا و دارو طی اطلاعیه‌ای از هموطنان خواست برای تغذیه فرزندان از شیرخشک‌هایی که وزارت بهداشت، درمان وآموزش پزشکی تایید کرده است، استفاده کنند. به گزارش روابط عمومی وزارت بهداشت، با توجه به این‌که مقادیر قابل‌توجهی از شیرخشک‌های مخصوص نوزادان مانند گی‌گوز و بومیل یک و دو که عمدتا برچسب عربی دارند به صورت غیرقانونی در سطح گسترده توزیع شده و با توجه به آلودگی‌های مختلف این فرآورده‌ها، از مردم خواسته شده برای تغذیه نوزادان فقط شیرخشک‌هایی با تایید وزارت بهداشت و با برچسب فارسی را خریداری کنند. (صفحه ۱۳)

جام جم
PANORAMA
بحران طلاق؛ آمارها همچنان رو به افزایش است
با ۷ درصد رشد، در ۱۰ ماه سال جاری
کروبی: شهرداری‌ها به انتظارات مردم پاسخ دهند
محسن فردوشی: روی نام غایبان خط می‌کشیم
عرصه فرهنگ نباید سیاست‌زده باشد
طرح جامع آمارگیری زیربنایی‌ترین برنامه فرهنگی کشور است
نوبخش: بانک مرکزی تمایلی به مداخله گسترده در سرمایه‌گذاری ندارد
بیانیه انتقادآمیز دفتر تحکیم وحدت
علی لاریجانی: حساسیت علما

توزیع نهال با قیمت دولتی در تهران

طی هفته منابع طبیعی از طریق ۱۰ ایستگاه در سطح تهران یک میلیون نهال با قیمت دولتی بین شهروندان توزیع می‌شود. مهندس غلام‌عباس عبدی‌نژاد مسؤول کمیته اجرایی ستاد برگزاری هفته منابع طبیعی با اعلام خبر فوق گفت: در این هفته سند مالکیت پنج هزار هکتار اراضی مرتعی به بخش خصوصی واگذار می‌شود که این کار امکان فعالیت بخش خصوصی را در عرصه‌های حفظ و احیای منابع طبیعی آسان می‌کند. طی هفت روز هفت میلیون نهال در سطح کشور با مشارکت مردم کاشته می‌شود. (صفحه ۴)

فوران آتشفشان اندونزی

کوه معروف به عصبانی در اندونزی ساکنان اطراف خود را فراری داد.

به گزارش رویترز آتشفشان یک کوه معروف در دهکده بابادان در مرکز جاوه اندونزی موجب وحشت مردم شد و آنها را مجبور به ترک خانه و کاشانه خود کرد. با آتشفشان کوه عصبانی، هاله‌ای از گرد و غبار سمی اطراف را فراگرفت و نیروهای امدادی از اولین ساعات بامداد دیروز تلاش گسترده‌ای را برای فرار ساکنان آغاز کرده‌اند. (صفحه ۱۴)